

GRUNNLAG FOR GJENNOMFØRING AV STRATEGIEN

**STRATEGISK
NÆRINGSPLAN
2018-2025**

INNHOOLD

1. Innledning	3
2. Klynger og næringer.....	4
1.1 Energiklyngen.....	4
1.1.1 Olje og gass.....	4
1.1.2 Fornybar energi og bærekraftig energisystem i regionen. . .	6
1.2 Matklyngen.....	8
1.2.1 Grønn sektor	8
1.2.2 Blå sektor	9
1.3 Reiselivsnæringen	11
3. Drivere	13
3.1 Kompetanse	13
3.2 Infrastruktur og mobilitet	15
3.3 Nyskaping	17
3.4 Attraktivitet	18
3.5 Internasjonalisering	20
3.6 Offentlige tjenester.....	22
3.7 Nye næringer - Diversivisering.....	24

INNLEDNING

Arbeidet med strategisk næringsplan bygger på et bredt regionalt engasjement hvor 170 personer fra ulike næringer, kommuner, organisasjoner og akademia har deltatt. Arbeidet har vært organisert i 12 faglige arbeidsgrupper med følgende temaer:

Næringsområde

Matklyngen

- Blå sektor
- Grønn sektor

Energiklyngen

- Olje og gass
- Fornybar energi

Reiseliv

- Nye næringer

Driver for næringsutvikling

- Kompetanse
- Infrastruktur og mobilitet
- Nyskaping
- Attraktivitet
- Internasjonalisering
- Offentlige tjenester

Alle gruppene har levert gjennomarbeidede bidrag til planen som samlet sett utgjør selve fundamentet for planen. I tillegg vil disse bidragene spille en viktig rolle i gjennomføring og oppfølging av planen.

Alle bidragene presenteres i sin helhet i dette heftet.

KLYNGER OG NÆRINGER

1.1 ENERGIKLYNGEN

LEDENDE ENERGIREGION

Ståsted

Stavangerregionen er Norges viktigste energiregion og Stavanger er Europas Energihovedstad.

Stavangerregionen har verdensledende produksjons- og teknologimiljøer for energi innen en rekke felt. Flertallet av oljeselskaper med rettigheter på norsk sokkel er lokalisert i regionen. Dette har forsterket regionens mangfold og internasjonale karakter, men også vist hvor sårbar regionen er for de store sykliske svingningene petroleumsindustrien medfører. Til tross for markert nedgang i aktivitetsnivået siden toppåret i 2014 er aktiviteten i fortsatt høy. Situasjonen er i ferd med å stabilisere seg og det ventes moderat oppgang fra 2018. I følge toneangivende miljøers framskrivninger av produksjonsforløp og -aktivitet, vil utvinning av olje og gass fortsatt være Norges og regionens viktigste næring og inntektskilde i lang tid fremover (fram mot 2035). Diskusjonene rundt klima og bærekraft er en kraft som kan endre både rammevilkår og marked for hydrokarboner, selv om norsk petroleumsutvinning står seg godt i internasjonal sammenheng når det gjelder utslipp av klimagasser per produsert enhet.

Fornybarsektoren i regionen preges av gode naturgitte forutsetninger som gjør oss til den mest differensierte produksjonsregionen av fornybar energi i Norge. Med høy andel vannkraft, stor og voksende på vindkraft, et lite men voksende marked for solenergi, og med landets beste infrastruktur for produksjon og bruk av biogass. I fornybarmarkedet har økt produksjon i Norge bidratt til å holde prisen på elektrisk kraft på et historisk lavt nivå. Denne situasjonen forventes å vedvare og prognosene tilsier kraftoverskudd i det norske markedet fram mot 2035. Tendensen forsterkes ved at det bygges mer vindkraft og at innenlandsk forbruk reduseres.

Den sterke energiklyngen gjør regionen attraktiv som lokaliseringsvalg for energibedrifter og kompetent arbeidskraft. Reduksjonen i aktivitetsnivået i olje- og gassindustrien har medført et behov for å tiltrekke seg nye industrier til regionen.

1.1.1 OLJE OG GASS

Ståsted

Globalt har olje- og gassektoren vært gjennom en tre års periode med fall i oljepris og aktivitet. Både oljeselskapene og leverandørindustrien har redusert aktivitetsnivået og antall ansatte betydelig. Over halve flåten av forsyningsbåter og store deler av leteriggene ligger i opplag. Det har medført at arbeidsledigheten i regionen har økt til over fem prosent, det høyeste nivået siden 2002. For første gang har man også sett høy arbeidsledighet for personer med akademisk utdanning innen olje og gass.

For Norge og Stavangerregionen er det tegn på at nedgangen flater ut og deler av industrien melder om økt aktivitet. Forventningen er en moderat oppgang i aktivitet, men antakelsen er at en ikke noen gang vil nå 2014-nivået i aktivitet og pris-/kostnadsutvikling. Det siste er heller ikke ønskelig ut fra hensyn til internasjonal konkurransevne og industriell bærekraft.

Styrker

- Stavangerregionen er Norges ledende innen olje- og gassindustrien og Europas energihovedstad. Regionen er vertskap for ledende aktører innen internasjonal olje- og gassindustri.
- Regionens energibedrifter representerer høy kompetanse og kvalitet, med spisskompetanse innen reservoarforståelse, produksjon, boring og brønn, undervannsoperasjoner, miljøteknologi og HMS, spesielt innenfor risikostyring og beredskapsledelse.
- Regionen er sterk på innovasjon og entreprenørskap innen olje og gass. Regionen har Nord-Europas mest spesialiserte miljø for aktiv kapitalforvaltning innen olje og gass.
- UIS er Norges ledende universitet innen petroleums- og offshoreteknologi.

Svakheter

- Regionen er svært avhengig av, og sårbar for endringer i, den dominerende olje- og gassindustrien.
- Høy endringstakt i oljeservice og konsolideringer blant annet som følge av en mer moden norsk sokkel, skaper uforutsigbarhet i regional nærings sammensetning, aktivitet og sysselsetting.
- Sentrale aktører i den regionale petroleums klyngen har sine beslutningssentra utenfor regionen og mange av oppkjøpene havner på "utenlandske hender".
- Olje- og gassnæringen har et økende omdømmeproblem, spesielt blant ungdommer, på tross at dette er Norges mest verdiskapende industri i forutsigbar framtid.
- Færre studenter velger petroleumsrelatert utdanning som første valg.

Muligheter

- Olje og gass er en langsiktig næring med perspektiver for norsk sokkel fram til 2050.
- Regionen sine kompetansemiljø i olje- og gassnæringen kan ta en ledende rolle innen områder som IOR og digitalisering internasjonalt, og dermed øke eksportandelen.
- Kompetansen utviklet for olje- og gassindustrien kan nyttegjøres innen andre næringer.
- Den sterke innovasjonsevnen i den lokale leverandørindustrien kan videreutvikles.
- Regionens fortrinn som vertskap og foretrukket lokalisering gir muligheter for rekruttering av ledende bedrifter på nye områder innen energisektoren.

- Regionen har naturgitte og historiske forutsetninger, industrielle samarbeidsmodeller og kompetanse som kan spille en viktig nasjonal og internasjonal rolle innen energi og miljø.
- Regionen har for tiden ledig kapasitet og viljen til å utforske nye næringsmuligheter er tydeligere enn på mange år, også i deler av petroleumsindustrien.

Trusler

- Usikkerheten rundt tilbud, etterspørsel og framtidig prisbilde for olje og gass er høy og petroleums klyngen i regionen er svært følsom for svingninger i investeringsaktivitet og råvarepriser.
- 2018 forventes å bli krevende for petroleumsnæringen, tross økt aktivitet i noen segmenter i 2017. For skips- og riggflåten er det forventet at et større antall enheter må ut av markedet før ratene igjen kan gi fortjeneste.
- Det forventes fortsatt store strukturendringer blant oljeselskapene og serviceindustrien i årene som kommer. Oppkjøp av bedrifter i verdikjeden medfører ofte at beslutningsmyndighet blir flyttet ut av regionen og landet, noe som kan svekke klyngen på sikt. Faktorer som kampen mot klimaendringer og utvikling av ny teknologi til å kunne lagre fornybar energi, samt digitale løsninger, vil kunne gi ytterligere strukturendringer.
- På nasjonalt politisk nivå har vi ikke lenger den tidligere konsensus om mål og retning for olje- og gassindustrien. Det er tilsynelatende manglende politisk vilje til å foreta gjennomgang av rammevilkårene for operatørene og en generelt manglende forståelse for næringen blant nasjonale aktører, spesielt i østlandsregionen, som kan skade næringen på sikt.
- I den nasjonale diskusjonen om fremtidig industriutvikling har de formelle klyngene økt betydning som kraftsentra for verdiskaping og næringsmessig omstilling. I den sammenheng er det en trussel for regionen at vi ikke har formelle klynger innen petroleumsindustrien, når regionens olje- og gassklynge reelt sett representerer hele verdikjeden innen olje og gass, og er verdensledende innen industrien.
- Dersom kampen mot klimaendringene resulterer i særnorske tiltak som påvirker næringen sine muligheter for videre utvikling.
- Sektorens vilje og evne til å betale mer enn alle andre næringer kan gjøre regionens satsing på diversifisering mer krevende.

2.1 Målsetting olje og gass

Stavangerregionen skal beholde og styrke sin posisjon som ledende energiregion.

2.2 Strategiske grep olje og gass

1. Arbeide aktivt med å fremme energisektoren og olje- og gassnæringen sitt omdømme
2. Tiltak for å styrke klyngens aktivitet og innovasjonsevne

1. Arbeide aktivt med å fremme energisektoren og olje- og gassnæringen sitt omdømme.

Gjennomføres ved:

- Regionen, ved Stavanger kommune, tar ledelsen i et nettverket av kommuner med høy andel av olje og gassvirksomhet
- Framsnakke olje- og gassindustrien basert på fakta om industriens store betydning for den norske velferdsstaten.

- Fremme omstilling og synliggjøre næringen sin evne og vilje til å dyrke fram ny og stadig mer bærekraftige teknologiløsninger.

2. Tiltak for å styrke klyngens aktivitet og innovasjonsevne.

Gjennomføres ved:

- Sikre petroleumsnæringen i regionen minst ett klyngeprosjekt i Innovasjon Norge
- Fokusere på kompetanse- og teknologioverføring til andre næringer, og spesielt havvind
- Ta en nasjonal posisjon i utvikling av digitale løsninger innen olje og gass i samarbeide med blant andre IRIS og UiS.
- Styrking av olje- og gassklyngen innenfor konseptet "Invest in the Stavanger Region".
- Bidra til at olje- og gassleverandørindustrien ser forretningsmuligheter også i andre markeder.

1.1.2 FORNYBAR ENERGI OG BÆREKRAFTIG ENERGISYSTEM I REGIONEN

Ståsted

Regionen har en unik posisjon som energiproduserende region og tilsvarende unike muligheter for å bli den regionen landet med den mest bærekraftige energiforsyningen og bruken, basert på lokalt produsert fornybar energi.

Styrker

- Svært gode naturgitte forutsetninger for kraftproduksjon og spesielt *vannkraft*kapasiteten til regionen er stor.
- Jæren, sørover mot Lister, er landets beste produksjonsområde for *vindkraft* på land.
- *Biogass* er en lokal ressurs hvor vi har landets beste forutsetninger og både produksjon og infrastruktur for distribusjon.
- Det er et gryende miljø for produksjon av *solenergi* og det skal også igangsettes forsøk med reformering av el-kraft til *hydrogen*.

Svakheter

- Usikkerhet knyttet til hva som blir rammevilkår for

utbygging av annen fornybar kapasitet etter 2020, bla vindkraft.

- Regionen har ikke alltid vært konsistent i å følge opp initiativer og investeringer ved å ta i bruk løsningene, som biogassen.
- UIS og IRIS har ikke noen ledende posisjon innen fornybar energi.
- Foreløpig har få ledende internasjonale aktører tilstedeværelse i regionen og vi har få ledende aktører på teknologisiden inn mot fornybar området.

Muligheter

- Rikelig tilgang på fornybar energi og et unikt system for produksjon og framføring av fornybar energi, som kan nyttes til å;
 - tiltrekke ny aktivitet og bedrifter til landet og regionen.
 - bygge et robust system basert på lokalprodusert energi - gjøre oss til en forgangsregion i bruk av kortreist energi.
- Fondet Fornybar AS gjør regionen til et nasjonalt senter når det gjelder tilgang til kapital på fornybarområdet.

- Redusert betalingsevne, aktivitet og sysselsetting i petroleumsvirksomheten har frigjort kapasitet og talenter til å kunne jobbe med fornybar energi, både som marked og med teknologiløsninger.
- At Rogaland er plassert på det såkalt "Cable Corner" gir muligheter i internasjonal sammenheng.
- Offentlig sektor har muligheten til å påvirke utviklingen ved målrettet strategisk bruk av sin innkjøpsmakt til å fremme lokal verdiskaping innen fornybar.

Trusler

- Forskyvning av balansen mellom miljø- og naturverninteresser vil kunne ha en innvirkning på potensialet for ytterligere utnyttelse av de naturgitte ressursene i regionen.
- Regionens næringsliv har en svak posisjon mht antall arbeidsplasser og teknologiløsninger inn mot fornybarsektoren.
- Rammevilkårsutfordringer og usikkerhet om disse for både vannkraft og andre fornybarløsninger.
- En prognose for fallende eller svært lave el-kraft priser i Norge fram mot 2030.

3.1 Målsetting Fornybar

Stavangerregionen skal være ledende på produksjon og bruk av lokalprodusert fornybar energi.

3.2 Strategiske grep Fornybar

1. At Stavangerregionen tar en beslutning om å skape Norges beste system for bruk av lokalprodusert energi (Vann/Vind/Sol/Termisk/Hydrogen)
2. At regionen samler seg om et Innovasjon Norge klyngeprosjekt innen fornybarsektoren
3. Tiltrekke bedrifter som kan være med å styrke fornybarklyngen.
4. Bidra aktivt til at Fornybar AS blir en katalysator for industriutvikling, FOU og innovasjon
5. Styrke FOU kompetanse og profil i regionen innen produksjon og bruk av fornybar energi

1. At Stavangerregionen tar en beslutning om å skape Norges beste system for bruk av lokalprodusert energi (Vann/Vind/Sol/Termisk/Hydrogen).

Gjennomføres ved:

- Iverksette utarbeidelse av faktagrunnlag og veikart for hvordan regionen kan bli Norges ledende på produksjon og bruk av lokalprodusert energi.

2. At regionen samler seg om et Innovasjon Norge klyngeprosjekt innen fornybar

Gjennomføres ved:

- Via et lokalt klyngeprosjekt og tilsvarende initiativ, samt tett samarbeid med Norwegian Energy Partner (Nowep), bidra til at lokale bedrifter får et tettere samarbeid for å kunne utvikle seg innen fornybarsektoren lokalt, nasjonalt og i eksportmarkedet. Teknologi- og kompetanseoverføring fra petroleumssektoren kan styrke en slik satsing.
- Herunder identifisere og legge til rette for at regionen kan få "fyrtårn-prosjekt" og kritisk masse av prosjekter/aktører basert på lokalprodusert energi.

3. Tiltrekke bedrifter som kan være med å styrke fornybarklyngen.

Gjennomføres ved:

- Arbeide for etablering av kraftkrevende industri, som feks datasentra, i regionen.
- Gjennom "Invest in Stavanger Region" være aktivt oppsøkende mot bedrifter som kan bidra til å styrke regionens og fylkets satsinger innen fornybarsektoren

4. Bidra aktivt til at Fornybar AS blir en katalysator for industriutvikling, FOU og innovasjon.

Gjennomføres ved:

- Etablere et tett samarbeid mellom Fornybar AS og sentrale aktører i regionen.

5. Styrke FOU kompetanse og profil i regionen innen produksjon og bruk av fornybar energi

Gjennomføres ved:

- Styrke samarbeidet mellom industrien, offentlig sektor, akademia, kapitalinteressene og grunderne på området

1.2 MATKLYNGEN

1.2.1 GRØNN SEKTOR

Ståsted

Matklyngen i Stavangerregionen står sterkt og er av stor nasjonal betydning. Regionen har offensive bønder med stor aktivitet i hele regionen, et mangfold av kompetansemiljøer og en stor og moderne næringsmiddelindustri. Sammen med matfestivaler, kokker i verdensklasse og en livskraftig måltidsnæring skapes det en komplett og unik verdikjede innenfor matnæringen i regionen.

Ingen fylker produserer mer mat fra landbrukssektoren enn Rogaland. Vi er et 10 prosent fylke når det gjelder landbruksareal, et 20 prosent fylke på dyreslag fra grovfôr og et 30 prosent fylke når det gjelder kraftfôrkrevende produksjoner. I tillegg finnes det en stor produksjon fra veksthusnæringen, grønnsaker på friland og fruktproduksjon.

Næringspolitisk har matsatsingen vært viktig for regionen over mange år, og næringen står for en betydelig verdiskaping og sysselsetting. Den unike styrken og størrelsen på klyngen i regionen er et resultat av at næringen står samlet med en sterk vilje til å satse, tenke nytt og samarbeide på tvers av bransjer og næringer. Dette skaper innovasjon og nye teknologiske løsninger i alle deler av verdikjeden, og spiller en nøkkelrolle for å sikre bærekraft, et sterkt matproduserende miljø og høy kvalitet på maten som leveres.

For å styrke veksten innen matnæringen er det behov for kontinuerlig fokus på videreutvikling, innovasjon og ha evnen til å gripe nye muligheter. Blant annet i koblingen mot andre sektorer, som helse, reiseliv og innenfor bioøkonomi ligger det store utviklingsmuligheter. De samme mulighetene for vekst finnes hos teknologibedrifter i regionen som kan levere produkter og tjenester mot framtidslanndbruket og matindustrien nasjonalt og globalt. Regionen har i tillegg et mangfold av aktører innenfor lokalmat segmentet, som er et viktig satsingsområde for å styrke regionens mangfold og vekstmuligheter i næringen.

For å sikre fortsatt verdiskaping, vil stimulering av forskning

og utvikling i næringen, samt styrke oppbygging av gode kompetansemiljøer være avgjørende. Næringsaktører innenfor matnæringen er innovative og framtidrettete. Legges det til rette for gode rammevilkår for næringen, og for et godt samarbeid mellom produsenter, kunnskapsmiljøer og det offentlige, kan næringen styrke sin vekst framover.

Mål

Styrke og videreutvikle matproduksjon fra regionen gjennom innovasjon, ny teknologi og økt samarbeid mot andre sektorer

Strategiske grep

1. Styrke og videreutvikle posisjonen som den ledende regionen for primærproduksjon og bearbeiding
2. Øke satsingen på bruk av ny teknologi og FoU i hele verdikjeden
3. Styrke omdømme og synliggjøringen av verdiene fra regionens matproduksjon
4. Økt innsats på kobling mellom matproduksjon og andre sektorer

1. Styrke og videreutvikle posisjonen som den ledende regionen for primærproduksjon og bearbeiding

Strategien gjennomføres ved å:

- Styrke samarbeidet mellom produsent, industrien og FoU-sektoren
- Bidra til å opprettholde nødvendig arealgrunnlag for landbruksdriften i regionen
- Styrke arbeidet med å løse miljøutfordringene innenfor landbruket
- Arbeide aktivt for å utvikle sterke næringsklynger/nettverk for nye og etablerte aktører
- Synliggjøre og fremme utviklingen av lokalmat
- Tilrettelegge for oppskalering av produksjon innenfor segmentet matspesialiteter

2. Øke satsingen på bruk av ny teknologi og FoU i hele verdikjeden

Strategien gjennomføres ved å:

- Økt fokus på spinoff muligheter innovasjon og ny teknologi kan gi i den eksisterende næringsmiddelindustrien
- Styrke koblingen fra FoU til rådgivning og gjennomføring
- Legge til rette for et styrket samarbeid mellom grønn og blå sektor om felles muligheter for økt foredling og ny anvendelse av næringsstoffer og utvikling innen FoU av før
- Legge til rette for flere biogassanlegg på gårdene i regionen
- Styrke satsingen på bioøkonomi ved å utnytte råstofftilgangen mot nye markeder og produkter
- Styrke satsingen på fremtidens landbruk ved å øke bruk av ny teknologi hos bonden med fokus på smart farming, presisjonslandbruket og robotisering.

3. Styrke omdømme og synliggjøringen av verdiene fra regionens matproduksjon

Strategien gjennomføres ved å:

- Etablere et prosjekt som skal ha som formål å markedsføre utdannelses- og jobbmulighetene innen næringen i videregående skole
- Styrke fokus på verdiene av regionens matproduksjon mot forbruker ved å vektlegge kvalitet, ren og trygg mat og helseaspektet som fortrinn

1.2.2 BLÅ SEKTOR

Ståsted

Den globale etterspørselen etter sjømat og andre marine råstoffer fra havet øker, og høyere matproduksjon fra den blå åkeren blir viktig for dekke behovet til en voksende global befolkning. Nasjonalt skisserer regjeringen et potensial til å seksdoble omsetningen fra fiskeri, havbruk og nye marine industrier innen 2050. Den største veksten er forventet å komme innen oppdrett av laks og ørret, samt fra leverandørindustrien inn mot havbruksnæringen. Rogaland har et mangfold av næringsaktører i verdikjeden for villfanget fisk og innen havbruksnæringen med store

- Øke fokuset på de positive sidene ved regionens matproduksjon ved strategisk bruk av etablerte arenaer som Det Norske Måltid, Agrovisjon, Gladmat og fagmiljøet Måltidets hus
- Legge til rette for utvikling av en nasjonal mat-expo i regionen med nordisk/internasjonal målgruppe som styrker og videreutvikler regionens sin posisjon som internasjonal matregion
- Utarbeide et matmanifest som løfter frem råvarer, produkter, matkultur og matopplevelser med opprinnelse i vår region

4. Økt innsats på kobling mellom matproduksjon og andre sektorer

Strategien gjennomføres ved å:

- Legge til rette for et levende landbruk i alle deler av regionen
- Styrke infrastrukturen for økt bruk av landskap og matproduksjon til turistene
- Legge til rette for koblinger mellom matprodusentene og profesjonelle aktører innen reiseliv/turisme
- Legge til rette for tilleggsnæringer for bøndene gjennom innovativ bruk av tomme driftsbygninger og gårdens øvrige ressurser
- Styrke satsingen i grenseflaten mellom mat og helse gjennom tverrfaglige koblinger mellom primærnæringen, næringsmiddelindustri, offentlige aktører og kunnskapsmiljøer

muligheter for videre vekst.

Et lite oppdrettsfylke

Oppdrettere i Rogaland var blant pionerene i lakseoppdrett, men siden 1990-tallet har fylket hatt en beskjeden andel av Norges samlede produksjon. Rundt 6 % av landets oppdrettsproduksjon kommer fra Rogaland i dag, som gjør fylket til landets minste oppdrettsfylke av de som har forutsetninger for å drive storskala havbruk. Dette har medført at oppdrettsselskapenes hovedkontorer har over tid blitt lokalisert i andre deler av

landet. Lav produksjon medfører også sårbarhet knyttet til å opprettholde arbeidsplasser innen bearbeiding og distribusjon, da den optimale økonomiske størrelsen på slakterier øker og legges til områder i landet med mye volum.

En sterk leverandørindustri

Vi har en sammensatt næringsklynge med globalt ledende havbruksleverandører innen teknologiområder som fôr, oppdrettsanlegg og informasjonsteknologi. Leverandørindustrien fra fylket omsetter totalt sett for tosifrede milliardbeløp, og betjener havbruksnæringen både i Norge og globalt. Leverandørindustrien til havbruksnæringen er i vekst i Norge. Veksten er et resultat av at eksisterende havbruksleverandører ekspanderer, men også at teknologiselskaper innen andre bransjer og nystartede bedrifter vender seg mot havbruksnæringen. For å løse de biologiske og miljømessige utfordringene for å øke veksten fra havbruksnæringen, kreves det innovasjon og forskning. Bedrifter fra Rogaland står i fremste rekke for å bidra til fremtidens havbruksproduksjon.

Betydelige vekstmuligheter

For å kunne skape vekst i næringen og øke arbeidsplasser fra industrien, er det viktig at også vårt fylke øker volumet fra havbruksnæringen i årene som kommer. Det å styrke kunnskapsgrunnlag for god planlegging i kommunene er sentralt for å bidra til veksten, men også god dialog mellom de ulike myndighetsnivåene som regulerer næringen er viktig. Næringen har også selv et stort ansvar for å sikre at framtidig vekst er bærekraftig og ikke går på bekostning av miljømessige eller biologiske forhold. Næringsaktører innenfor blå sektor er innovative og framtidsrettete. Næringen kan styrke sin posisjon i fremtiden hvis det legges til rette for gode rammevilkår for næringen fra regionen, og for målrettede samarbeid mellom produsenter, kunnskapsmiljøer og det offentlige.

Mål

Regionen skal være teknologisk verdensledende innen akvakultur, gjennom at regionens selskaper utvikler nye løsninger som gir bærekraftig vekst i sjømatproduksjon både i fylket og globalt.

Strategiske grep

1. Fordoble produksjonen av sjømat fra fylkets

havbruksnæring innen 2027

2. Styrke regionen som base for en verdensledende leverandørindustri mot havbruksnæringen globalt
3. Styrke kapasitet og kompetanse innen utdanning og FoU rettet mot havbrukssektoren

1. Fordoble produksjonen av sjømat fra fylkets havbruksnæring innen 2027

Strategien gjennomføres ved å:

- Optimalisere arealutnyttelsen ved å legge til rette for vekst på land, i fjordene og på havet
- Styrke kunnskapsgrunnlaget om potensialet og miljøeffekter til havbruksnæringen i fylket hos kommuner og andre forvaltningsaktører.
- Legge til rette for kunnskapsbasert samhandling om tiltak for bærekraftig vekst mellom offentlige og private aktører gjennom et målrettet rundebordsforum.
- Arbeide for regionalisering av offentlig beslutningsmakt om anvendelse av naturressurser

2. Styrke regionen som base for en verdensledende leverandørindustri mot havbrukssektoren globalt

Strategien gjennomføres ved å:

- Arbeide aktivt for å utvikle sterke næringsklynger/nettverk for nye og etablerte aktører
- Regionen skal etablere et senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI) for leverandørindustrien
- Styrke regionen som den foretrukne lokalitet for en verdensledende leverandørindustri og kunnskapsarbeidere

3. Styrke kapasitet og kompetanse innen utdanning og FoU rettet mot havbrukssektoren

Strategien gjennomføres ved å:

- Utvikle en nasjonalt ledende fagutdanning for havbrukssektoren.
- Styrke koblingen mellom Strand vgs., regionens FoU-miljøer og UiS, blant annet gjennom økt fokus på muligheter og karriereløp fra fagutdanning til universitet.
- Styrke tilbudet av relevante utdanninger mot havbrukssektoren innen økonomi, biologi og teknologi ved Universitetet i Stavanger.
- Styrke satsingen mot ferskvannsoppdrett

- Etablere et prosjekt som har som formål å markedsføre utdannings- og jobbmulighetene i havbruksnæringa i videregående skole
- Etablere et utdanningstilbud ved universitetet som har som formål å utdanne de beste kandidater til den globale havbruksnæringen, som også kan være ambassadører

for våre havbruksleverandører

- Ta i bruk det nye maritime vitensenteret på Tungenes på systematisk vis ift å skape entusiasme blant skoleelever/studenter for utdannings- og entreprenør-/ jobbmulighetene i næringa

1.3 REISELIVSNÆRINGEN

Ståsted

Reiselivsnæringen en av verdens raskest voksende næring, og innen 2030 er det spådd at den globale turismen vil vokse med 66%. I Rogaland jobber 1 av 11 i reiselivsnæringen, hvorav 36% er under 24 år.

Reiselivsnæringen i regionen bærer preg av å være fragmentert og det er i dag ikke kartlagt hvem som jobber med næringsutvikling innen reiselivsnæringen regionalt. Det er i dag den enkelte kommunes ansvar og næringen er organisert ulikt fra kommune til kommune via Næringshager, IKS'er og andre vekstselskaper. Rogaland fylkeskommune har utarbeidet en reiselivsstrategi som gjelder i perioden 2013-2020.

Markedet innenfor reiseliv i Rogaland har endret seg drastisk de siste årene. Fra å være en sterk forretningspreget region med fulle hoteller og høy lønnsomhet, opplever markedet nå en dramatisk nedgang i antall forretningsreisende, et resultat av nedgang i oljerelatert aktivitet. Parallelt har delingsøkonomien og digitaliseringen påvirket reiselivsnæringen.

Arrangementsturisme, kongresser og ferie- og fritidssegmentet har befestet seg som viktige næringsben for regionen. Store kultur- og idrettsarrangementer både styrker omdømmet og bidrar til en vesentlig regional verdiskapning. Kongresser er det mest lønnsomme segmentet med størst verdiskapning per døgn. Stavangerregionen kan tilby en av landets desidert største og moderne kongress- og utstillingsarenaer på Stavanger Forum. Det er investert betydelige midler på området, men i dag er utnyttelsen av anleggene alt for lav. Knapphet på hotellkapasitet og høyt prisnivå over tid har begrenset mulighetene til å få et skikkelig fotfeste innen ferie/ fritid- og MICE (Meeting, Incentives, Congress, Events)-markedet. Med stor kapasitetsøkning på hotellsiden og nedgang i oljerelatert aktivitet, er regionen nå mer

konkurransedyktige enn noen gang og potensialet er enormt.

Ferie- og fritidssegmentet har de siste årene hatt en formidabel vekst. Det er de europeiske nærmarkedene som viser seg å vokse mest, i tillegg til Asia og USA. Sommersesongen har utvidet seg fra å i hovedsak gjelde rundt juli, til å nå å strekke seg fra påske til langt ut i oktober. Veksten har ført til flere nyetableringer i næringen med hovedvekt på opplevelsesaktører og nye konsepter. Utvikling av nye pakkeløsninger, rundturer og kommersialisering har i tillegg bidratt til en bedre spredning av turiststrømmene og økt verdiskapning.

Cruiseturismen har økt drastisk de siste årene, og vi kan være stolte av å være Norges nest største cruisehavn. Per dags dato har vi ikke snuhavn, noe som kan gi vesentlig verdiskapning i. Dette bør ha høy prioritet fremover, og regionen bør støtte opp om Vestlandets cruisestrategi hvor dette er spesifisert.

Regionen har alle forutsetninger for å lykkes som en helårsdestinasjon med flotte vinterattraksjoner og utnyttede attraksjoner andre steder i regionen, men regionen blir ikke tilstrekkelig promotert som helårsdestinasjon i dag.

Internasjonale ikoner som Preikestolen og Kjerag tiltrekker turister fra hele verden og har satt regionen på kartet som et meget attraktivt reisemål for opplevelsesturisme. Som region har vi alle forutsetninger for å lykkes med å utvikle næringen i denne retning og bidra til flere nyetableringer og vekstmuligheter hos allerede etablerte opplevelsesaktører.

Regionen er også kjent som Norges mathovedstad. Vi kan tilby førsteklasses lokale råvarer, restauranter med Michelin-stjerner, kokker i særklasse, gode lokale råvarer

og tilgang på stort internasjonalt matnettverk. Fokus på koblingen natur, mat og kultur er viktige bærebjelker for videre utvikling.

Det offentlige kommunikasjonstilbudet i Rogaland er ikke godt nok tilrettelagt for turister og det er ingen krav fra det offentlige om å samkjøre offentlig transport med båt, buss, tog etc. uavhengig av aktør og på tvers av fylkesgrenser. Dette gjør det mer komplisert for turister å ferdes rundt, og sesongvariasjoner i forhold til volum tas ikke hensyn til av den enkelte aktør. Dagens kollektivtilbud er utelukkende tilrettelagt for regionens innbyggere, og med den vekst vi nå opplever byr dette på store utfordringer i høysesong. Effektiv transport med fly, buss, ferge og tog er en offentlig primær oppgave. For at Norge og Rogaland skal kunne ta sin del av reiselivsveksten, må det offentlige løse sine primær oppgaver på en bedre måte og ha som mål å sette krav i offentlige anskaffelser som hensyn tar reiselivsnæringens behov i fremtiden.

Nasjonal turistvei og Fjordvegen er attraktive ferdselsårer som en må knytte og utvikle gode reiselivsprodukt til.

Et godt utbygd rutenett på Stavanger Lufthavn Sola er en avgjørende faktor i konkurransen med resten av verden og en nøkkelfaktor for suksess. Med bortfall av viktige direkteruter som Frankfurt og Paris, har Rogaland blitt sterkt utfordret de siste årene. Det er derfor ekstremt viktig at hele regionen tar et aktivt eierskap til flyruteutvikling og er pådrivere i dette arbeidet, også finansielt.

Øvrige viktige rammebetingelser som skatter og avgifter som hemmer fremtidig vekst, nyskaping og konkurranseevne er viktige faktorer det offentlige må jobbe for å redusere. Eksempel på dette er økt moms på losji, transport og flyseteavgift som har fått store konsekvenser for reiselivet nasjonalt og regionalt.

Mål

Stavangerregionen skal være en attraktiv region å besøke og å drive næring i.

Strategiske grep

1. Bygge opp et kraftsenter for næringsutvikling og gründermiljø innen reiselivsnæringen
2. Arbeide for bedre nasjonale, regionale og lokale

- rammebetingelser for reiselivsnæringen
3. Være en attraktiv region for kongresser, kultur- og idrettsarrangører
4. Utvikle naturbaserte destinasjoner og friluftsopplevelser (Gjesdal og Eigersund)
Legge til rette for bedre infrastruktur

Strategien gjennomføres ved å:

1. Bygge opp et kraftsenter for næringsutvikling og gründermiljø innen reiselivsnæringen

- Rigge oss bedre samlet som næring og region ved å bygge opp et forpliktende samarbeid som jobber med utvikling av reiselivsnæringen.
- Kartlegge dagens organisering i forhold til næringsutvikling/hvem har ansvaret (i kommunene).
- Støtte oppom reiselivsstrategien for Rogaland som fylkeskommunen har utarbeidet.
- Videreutvikle og skape nye attraksjoner på tvers av kommunegrenser med fokus på mat, kultur og natur.
- Jobbe aktivt for å beholde gjestene i regionen lengst mulig ved å utvikle nye rundturer med fokus på opplevelsesturisme.
- Tilstrebe en tettere kobling mellom Matfylket Rogaland og reiselivsnæringen i Rogaland.
- Fremme regionen som en helårsdestinasjon.
- Aktivt sørge for at regionen er i front i forhold til digitalisering og kommersialisering.

2. Arbeide for bedre nasjonale, regionale og lokale rammebetingelser for reiselivsnæringen

- Jobbe for bedre fellesgodefinansiering til infrastruktur, sikkerhet og beredskap (som for eksempel flere toaletter, bedre avfallhåndtering, flere rasteplasser, redningsbuer etc.).
- Samarbeide med NHO Reiseliv for å holde lavest mulig skatte- og avgiftsregime og for gode rammebetingelser for næringen.
- Tilrettelegge næringsareal i de ulike kommunene spesifikt for reiselivsnæringen.
- Rette fokus mot at reiselivsnæringen skal være bærekraftig. Det er viktig med en sunn fordeling mellom de ulike segmentene.

3. Være en attraktiv region for kongresser, kultur- og idrettsarrangører

- Det offentlige (kommuner, UIS, SUS, forskningsmiljøer) og næringslivet generelt skal være gode ambassadører

og døråpnere for satsingen gjennom sine internasjonale kontakter, fora og verv.

- Synliggjøre norske fag- og forskningsmiljøer gjennom internasjonale nettverk og verv for å tiltrekke internasjonale kongresser til regionen.
- Legge til rette for god infrastruktur med fokus på kollektivtilbud, parkering og skilting i forbindelse med de største arenaer og fasiliteter.
- Aktivt ta vertskapsrollen i bid-prosesser og når det blir avholdt store kongresser og arrangementer i regionen.
- Sørge for etablering av et subvention-fond tilrettelagt for kongress- og arrangementsturisme i regionen.
- Støtte opp om kongressatsingen på Forumområdet gjennom å etablere og drifte et samhandlingsforum hvor de viktigste samfunnsaktørene deltar på ledelsesnivå (UIS, SUS, RS, GS, Avinor, Næringsforeningen, NHO, etc.)
- Utarbeide og vedlikeholde markedsanalyser, markedsføringsmateriell og kommunikasjonskonsepter (merkevarebygging), til bruk ved branding og salg av våre reiselivsdestinasjoner.
- Landbasert turisme bør prioriteres ved å styrke tilbudet

innenfor aktive og tilrettelagte friluftaktiviteter slik som; vandring, sykkel, kajakk, fiske, arkitektur, ski og vinter.

4. Legge til rette for bedre infrastruktur

- Jobbe for en mer robust og langsiktig finansiering av ruteutviklingsforum, som aktivt jobber for et attraktivt rutetilbud. Viktig at regionen tar eierskap til regionens flyplass Stavanger Lufthavn Sola og føler ansvar for denne satsingen som en avgjørende faktor for næringsutvikling og det å tiltrekke seg nye bedrifter og tilreisende.
- Utvikle det offentlige rutetilbudet for båt, buss, tog etc. med å hensyn ta sesongvariasjoner og turistvolumer. Dette bør være et krav i offentlige anskaffelser.
- Det bør være et krav i offentlige anskaffelser at en skal tilstrebe sømløshet for turister uavhengig av aktør og på tvers av kommune- og fylkesgrenser.
- Støtte opp om cruisestrategien for Vestlandet med mål om å etablere snuhavn.

DRIVERE

3.1. KOMPETANSE

Ståsted

Kompetanse

Befolkningens kompetanse er regionens viktigste ressurs og grunnlag for velferd, vekst, verdiskaping og bærekraft. God kompetanse i arbeidsstyrken er og vil være avgjørende for konkurranseevnen og sysselsettingen både for en region og et arbeidsliv i omstilling.

Læring finner sted på mange arenaer, i arbeidslivet, i utdanningssystemet og i samfunnet for øvrig. Samspill mellom de ulike aktørene i regionen innenfor forskning og utdanningssystemet på ulike nivåer, kommunene og næringslivet er derfor viktig.

Litt flere har høyere utdanning i Stavanger-regionen enn gjennomsnittet for landet. Hvordan arbeidsmarkedssituasjonen og fraflytting påvirker disse tallene, er usikkert. Litt flere gjennomfører videregående opplæring enn gjennomsnittet for landet.

Gjennomføringen varierer imidlertid mye kommunene i mellom. Regionen har gode tradisjoner for samarbeid mellom skole og arbeidsliv, bl.a. når det gjelder læreplaner. Samarbeidet må forsterkes og innsatsen styrkes for å skaffe flere lærebedrifter både i privat og offentlig sektor. Det er fortsatt mangel på personer med fagutdanning i regionen i flere næringer, og mye av kompetansen hentes utenfra.

Regionen har utfordringer med at flere personer ikke har formalisert kompetanse, det er viktig å formalisere denne. En stor andel arbeidsledige mangler også formalkompetanse. Det må være tilgang til tilrettelagt studieløp for de i regionen som faller utenfor arbeidsmarkedet.

Institusjonene

Regionen har et sammenhengende utdannings- og læringssystem bestående av barnehager, grunnskoler, videregående opplæring, fagskoler og høyere utdanningsinstitusjoner. De tilsattes kompetanse i grunnskolen og videregående opplæring er god, selv om andelen ufaglærte er noe høyere i grunnskolen enn gjennomsnittet nasjonalt. Kompetansen i barnehagen må imidlertid styrkes, og det må være læring av høy kvalitet i hele livsløpet.

Både Universitetet i Stavanger (UiS), VID Vitenskapelig høgskole, NMBU, Høgskulen for landbruk og bygdeutvikling og Handelshøyskolen BI er lokalisert i regionen. Av disse er UiS den desiderte største og viktigste institusjonen og en drivkraft i kunnskapsutviklingen i en region i endring både gjennom forskning, utdanning, formidling og innovasjon. IRIS og Stavanger universitetssjukehus er sentrale forsknings- og kompetanseinstitusjoner. Også Norsk institutt for bioøkonomi og matforskningsinstituttet Nofima er representert her. I kommunene skjer det mye utviklingsarbeid innen helse- og velferdstjenester som gir store muligheter for ny forskning på et område i sterk utvikling.

Fremtidens behov

De raske endringene i teknologi og arbeidsliv tilsier kontinuerlig kompetanseutvikling og økt behov for livslang læring. Fremtidens arbeidsliv vil være preget av høye krav til digital kompetanse og det å kunne ta ny teknologi i bruk. Arbeidstakerne blir mer mobile, de flytter lettere og skifter arbeidsplass hyppigere. Det blir derfor viktig både å sikre at høyt kvalifisert arbeidskraft blir værende i regionen og å tiltrekke arbeidskraft fra inn- og utland. Oljenæringen er i omstilling, men vil ha behov for spesialisert og oppdatert kompetanse i mange år fremover. Regionen må ha bedre balanse mellom tilbud og etterspørsel etter kompetanse. Dette stiller krav både til utdanningsinstitusjonene og til de andre aktørene i arbeidslivet, og det må samarbeides i alle ledd. Sammenlignet med de andre store byene har vi lav forskningskapasitet både i forskningsinstitusjonene, i næringslivet og i kommunene.

Mål: Stavangerregionen skal være blant Europas fremste kompetanseregioner

Strategiske grep:

1. Sikre tilstrekkelig og relevant arbeidskraft for fremtidens arbeidsliv
2. Utvikle kunnskap som bidrar til omstillingsevne
3. Sikre læring av høy kvalitet gjennom hele livsløpet
4. Styrke samarbeidet mellom utdanning, forskning og arbeidsliv

1. Sikre tilstrekkelig og relevant arbeidskraft for fremtidens arbeidsliv

Den fremste arbeidsregionen

Strategien gjennomføres ved å:

- Stimulere til økt arbeidsrelevans gjennom praksissamarbeid i flere studier, trainee-ordninger, oppgaveskriving med problemstillinger fra arbeidslivet m.m.
- Tiltrekke seg et mangfold av ambisiøse studenter og arbeidssøkende fra inn- og utland
- Videreutvikle bedre rådgiving og yrkesveiledning til ungdom som grunnlag for gode yrkesvalg
- Sikre et høyt antall lærebedrifter og læreplasser slik at alle som ønsker det, får læreplass
- Sørge for å øke andelen faglærte og at minimum halvparten av barnehagetilsatte er barnehagelærere
- Videreutvikle Stavanger som ettertraktet student- og universitetsby

2. Utvikle kunnskap som bidrar til omstillingsevne

Den fremste omstillingsregionen

Strategien gjennomføres ved å:

- Fremme kultur for innovasjon
- Sørge for mangfold av kunnskapsklynger
- Stimulere til utstrakt bruk av muliggjørende teknologier
- Bidra til at regionen skaper nye produkter og løsninger gjennom kommersialisering av forretningsideer
- Støtte opp om knoppskyting av nye bedrifter

3. Sikre læring av høy kvalitet gjennom hele livsløpet

Den fremste læringsregionen

Strategien gjennomføres ved å:

- Sikre at flere gjennomfører i videregående opplæring og høyere utdanning
- Øke tilgangen til etter- og videreutdanning med høy kvalitet
- Samarbeide systematisk om voksenopplæring som gir voksne med svake grunnleggende ferdigheter hjelp til å kvalifisere seg til videre utdanning og arbeid
- Ha fokus på digital kompetanse i hele utdanningsløpet
- Styrke undervisningskompetansen
- Styrke forskningen på kommunale helse- og velferdstjenester gjennom samarbeid mellom kommunene og utdanningsinstitusjonene
- Bidra til å videreutvikle studier og forskning av høy internasjonal kvalitet ved UiS

4. Styrke samarbeidet mellom utdanning, forskning og arbeidsliv

Den fremste samarbeidsregionen

Strategien gjennomføres ved å:

- Skape nye samhandlingsarenaer for problemløsning

- Legge til rette for forskning som tar tak i samfunnsutfordringer og regionale utfordringer
- Utvikle framtidrettede studier i samarbeid med arbeidslivet og studentene
- Sikre tilgang til høyere utdanning for søkergrupper med yrkesfaglig bakgrunn
- Skape gode opplegg for etter- og videreutdanning som gir formell kompetanse
- Sørge for kunnskapsdeling mellom utdanning, forskning og regionen
- Støtte opp om videreutviklingen av forskning, utdanning og innovasjon med utspring i samarbeidet mellom UiS og det nye Universitetssykehuset på Ullandhaug
- Videreutvikle simuleringskompetansen i regionen til høyt internasjonalt nivå
- Styrke fremragende forskningsmiljøer som tiltrekker seg forskningstalenter
- Stimulere til at flere bedrifter og internasjonale konsern legger FoU-virksomhet til regionen

3.2. INFRASTRUKTUR OG MOBILITET

Ståsted

Stavangerregionen har jobbet målrettet over lang tid for å få realisert viktige og omfattende infrastrukturprosjekter. I denne delen av strategisk næringsplan belyses muligheter og utfordringer under forutsetning av at disse store prosjektene gjennomføres som vedtatt. Dette gjelder Ryfast, Rogfast, Bussveien og Transportkorridor Vest.

Stavangerregionen er kompakt og vil ha en godt utbygd infrastruktur når vedtatte samferdselsprosjekter er fullført. Regionen har et fortrinn innen digital infrastruktur på grunn av et bredt utbygd fibernettverk, og den har lange industritradisjoner innen automatisering, robotisering og simulering. Det gir et solid grunnlag for å utvikle en moderne mobilitetsregion.

Fokus på mobilitet og digitalisering bygger opp under regionens smartby-satsing. Miljø- og klimavennlig transport av mennesker og varer er et grunnleggende behov i alle samfunn. Det gir muligheter for å utvikle

bedrifter og løsninger med et globalt markedspotensial innenfor mobilitet og transport.

Gode infrastrukturenløsninger er viktig for regionens

attraktivitet som lokalisingssted for bedrifter. Stavanger Lufthavn Sola og et godt internasjonalt flyrutetilbud er spesielt viktig i denne sammenheng. Ryfast og Rogfast fører til regionforstørring og spesielt Rogfast forventes å føre til økt dynamikk i næringslivet som både kommer sør- og nordlig del av fylket til gode. Det er også viktig at regionen utnytter mulighetene for nye logistikk-løsninger som disse prosjektene legger til rette for.

Det forutsettes at virkemidler og incentiver iverksettes for null vekst i personbiltrafikk, og at økt reisebehov absorberes av kollektivtrafikk, sykkel og gange. Jernbanen har et potensial for økt utnyttelse både når det gjelder person- og godstransport.

I regionen finnes landets beste digitale infrastruktur, men det er begrenset kapasitet inn- og ut av regionen. Det er svakheter i den regionale mobildekningen, noe som også dokumenteres i en nordisk undersøkelse som nylig er gjennomført (Nordic Broadband City Index)

Mål

Stavangerregionen skal tilrettelegge infrastruktur som fremmer næringsutvikling og bidrar til at regionen er attraktiv for næringsliv, kompetent arbeidskraft og besøkende.

Regionen skal være ledende i å koble fysisk og digital infrastruktur for å sikre effektiv og bærekraftig mobilitet og skape en arena for innovasjon og næringsutvikling. (Infrastruktur 4.0)

Strategiske grep

1. Videreutvikle fysisk infrastruktur for transport inn og ut av regionen (nasjonalt og internasjonalt perspektiv)
2. Bidra til næringsutvikling basert på utvikling av fysisk og digital infrastruktur
3. Utvikle mulighetene for regionalforstørring som de store samferdselsprosjektene åpner for
4. Utvikle regionens digitale infrastruktur og kompetanse
5. Fokus på bærekraft og sikkerhet

1. Videreutvikle fysisk infrastruktur for transport inn og ut av regionen

Strategien gjennomføres ved å:

- Videreutvikle det nasjonale og internasjonale flyrutetilbudet ved Stavanger Lufthavn, Sola. Herunder forlenge rullebanen for å tilrettelegge for interkontinentale flyruter.
- Utvide Jærbanen med dobbeltspor.
- Oppgradere jernbanestrekningen Stavanger-Kristiansand.
- Oppgradere E39 til effektiv transportkorridor mellom Kristiansand og Bergen.
- Støtte planene om oppgradering av E134 over Haukelifjell.

2. Bidra til næringsutvikling basert på utvikling av fysisk og digital infrastruktur

Strategien gjennomføres ved å:

- Sikre effektiv og sikker utnyttelse av infrastruktur gjennom gode mobilitetsløsninger for brukerne.
- Utvikle arenaer for lokal innovasjon og næringsutvikling innen mobilitet med fokus på lav- og nullutslippsløsninger hvor en bygger på lokal kompetanse innen kollektivtrafikk, digitalisering og automatisering.
- Posisjonere regionen som en global pilotregion/ testarena for innovativ og bærekraftig mobilitet, basert på kompetanse i regionen, og der bussveitraseen kan benyttes som område for testing.
- Kople det offentlige, næringsliv og akademia for å posisjonere og utvikle Stavangerregionen som et internasjonalt fyrtårn og pilotregion innen smart transport og mobilitet for et lavutslippssamfunn. (Stavangermodellen)
- Arbeide for at internasjonale aktører innen smartmobilitet etablerer aktivitet i regionen.

3. Utvikle mulighetene for regionforstørring som de store samferdselsprosjektene åpner for

Strategien gjennomføres ved å:

- Tilrettelegge for trafikk-knutepunkt som sikrer effektive overganger mellom ulike transportformer.
- Etablere nye logistikk-løsninger og endre varestrømmer til fordel for regionen (grensekontrollstasjon for Mattilsynet).
- Styrke relasjonene mellom Haugaland og Nord-Jæren for å realisere potensialet for felles verdiskaping.

4. Utvikle regionens digitale infrastruktur og kompetanse

Strategien gjennomføres ved å:

- Bygge ut fiberkapasitet mellom regionen og resten av verden.
- Sørge for at hele regionen har et høyverdig og framtidsrettet mobilnett.
- Velge løsninger som er i samsvar med åpne internasjonalt standarder for deling av bigdata mellom tjenester, sensorer og applikasjoner.
- Stimulere til økt digital kompetanse i et livsløpsperspektiv.
- Styrke samarbeidet mellom næringslivet og akademia for å gi gode utdanningstilbud innenfor digitalisering.

5. Fokus på bærekraft og sikkerhet

Strategien gjennomføres ved å:

- Tilrettelegge for fossilfrie/ nullutslippsløsninger innenfor alle transportformer, herunder energistasjoner for ulike teknologiske løsninger.
- Bygge ut god ladeinfrastruktur og tilrettelegge for el-nett kapasitet til å betjene elektriske transportmidler, herunder personbiler, nyttekjøretøyer og nyttefartøyer.

- Bygge opp et trafikksikkerhetssenter på nasjonalt/ internasjonalt nivå (basert på HMS-/ sikkerhetskunnskap fra virksomhet Nordsjøen, samt vertskap for verdens lengste undersjøiske tunneller).
- Støtte opp under Norwegian Tunnel Safety Cluster som utviklingsarena for nye tekniske løsninger og produkter.
- Bidra til å sikre at Nasjonalt tunnellsikkerhetssenter lokaliseres i Rogaland.

3.3. NYSKAPING

Ståsted

Globale trender som klimautfordringer, helseutfordringer, globale flyttestrømmer, digitalisering, og ny teknologi vil gi regionen og Norge nye muligheter framover. Å løse behov knyttet til disse utfordringene kan gi rom for nyskaping og næringsutvikling. Det krever imidlertid at regionen er dynamisk og evner å tilpasse seg et stadig hurtigere omstillingstempo ved å kombinere eksisterende fortrinn med ny teknologi og nye forretningsmodeller.

Fallende oljepriser har ført til redusert lønnsomhet og sysselsetting i oljebransjen, og arbeidsledigheten i regionen har økt kraftig på kort tid. Dette gjør behovet for omstilling enda tydeligere i denne regionen enn mange andre steder i landet. Det er viktig både å bevare konkurranseevnen i oljenæringen gjennom mer effektive løsninger, og samtidig være på jakt etter områder hvor vår kompetanse og teknologi kan løse problem og samfunnsutfordringer for nye kunder i nye markeder.

Mange tar nye grep for å bidra til omstilling og nyskaping i regionen, både fra næringslivets side og fra myndigheter på alle nivåer. Flere etablerte selskaper i regionen ser mot nye markeder og det startes også flere nye selskaper. I de senere årene har et stort antall privat initierte innovasjonsmiljø etablert seg.

Den vanskelige økonomiske situasjonen i mange bedrifter gjør at kortsiktige tiltak ofte prioriteres på bekostning av mer langsiktig investering i innovasjon. Det er krevende å gå inn mot nye markeder, der en ikke har den tette fysiske kontakten og kontaktnettet mot kundene som en har hatt innenfor oljenæringen.

Flere offentlig tiltak rettet mot omstilling har vært drevet av sysselsettingshensyn i stedet for å stimulere til innovasjon. Fallende sysselsetting gjør at en del høykompetent arbeidskraft forlater regionen, noe som bidrar til å redusere innovasjonsevnen på lang sikt.

Stavangerregionens finansnæring har etablert vitale venturemiljø ved siden av sterke finans- og fondsmiljø, men tilgangen på risikovillig, kompetent kapital må styrkes ytterligere. Tilgang på kapital i tidlig fase fram mot venture og/eller industriell kapital er en utfordring. I en periode med behov for omstilling, er det en utfordring at finansmiljøene er mer villige til å investere i eksisterende næringer enn innenfor næringer som er nye for regionen.

Mål

Utvikle konkurranseevne på nye områder

Strategiske grep

1. Forbedre regionens evne til å utvikle og ta i bruk ny kunnskap
2. Forbedre næringslivets tilgang til kompetanse for nyskaping
3. Forbedre og forenkle tilgangen til privat og offentlig kapital for å finansiere nyskaping
4. Forbedre møteplasser for å koble kapital, kompetanse og teknologi i og utenfor regionen

1. Forbedre regionens evne til å utvikle og ta i bruk ny kunnskap

Strategien gjennomføres ved å:

- Utvikle ambisiøse og langsiktige samarbeidsprosjekter for regionen
- Sikre at nye og eksisterende klynger er spydspisser for nyskaping
- Øke tempoet fra ide til marked

2. Forbedre næringslivets tilgang til kompetanse for nyskaping

Strategien gjennomføres ved å:

- Kombinere eksisterende kompetanse med globale trender for å utnytte nye muligheter
- Styrke UiS som samarbeidspartner for næringslivet og andre regionale FoU institusjoner
- Hente inn nødvendig kompetanse på ny teknologi og digitale forretningsmodeller
- Mobilisere bedrifter og forskningsmiljøer til å delta aktivt i EU´s programmer og Forskningsrådets utlysninger

3. Forbedre og forenkle tilgangen til privat og offentlig kapital for å finansiere nyskaping

Strategien gjennomføres ved å :

- Sørge for bedre samordning og markedstilpassing av virkemiddelapparatet
- Styrke investormiljøene i regionen ved hjelp av fondsetableringer
- Sikre bedre informasjon om privat og offentlig kapitaltilgang gjennom en felles plattform
- Gjennomføre tiltak som legger til rette for innovative offentlige anskaffelser

4. Forbedre møteplasser for å koble kapital, kompetanse og teknologi i og utenfor regionen

Strategien gjennomføres ved å :

- Knytte etablerte bedrifter, grunderne og det offentlige tettere sammen i konkrete fellesprosjekter og muligheter
- Koble enkeltbedrifter på tvers av bransjer og kompetanseområder
- Tilrettelegge for nye møteplasser for bedrifter og kunnskapsmiljøer både i og utenfor regionen

3.4. ATTRAKTIVITET

En attraktiv region:

Skal vi skape arbeidsplasser må vi være attraktive

Ståsted

Den sterke olje- og gassklyngen i Stavangerregionen har gjennom mange år gjort oss til en foretrukket lokasjon for internasjonale selskaper og høykompetent arbeidskraft – både fra inn- og utland. Vi skal fortsatt leve av olje og gass, men også mye annet. Lav arbeidsledighet, høye inntekter, interessante jobber, flott natur og en god livsstil har gjort Stavangerregionen svært attraktiv å bo og jobbe i. Dette til tross for at vi har vært konjunkturutsatt med svingende oljepris og perioder med dramatiske nedbemanninger gjennom alle de tiårene olje- og gassbransjen har eksistert. Men selv om vi fortsatt har et meget godt utgangspunkt for videre utvikling er ikke disse konkurransefortrinnene like framtrepende lenger. Det er tid for å tenke nytt når det gjelder attraktivitet.

Nå er det konsensus om at næringslivet i Stavangerregionen står foran en strukturell endring. Etter

runder med nedbemanninger og kostnadsreduksjoner i energibransjen, vil bemanningstilpassingen bli mer teknologistyrkt. Mens bransjen av naturlige grunner har lagt beslag på det meste av arbeidskapasiteten i regionen, stilles nå ressurser og kompetanse til disposisjon for andre næringer og de oljerelaterte selskapene kan se på nye muligheter for å skaffe seg flere bein å stå på. Stikkordene er digitalisering, automatisering og robotisering. Det er i stor grad dette "annet" som skal tiltrekke seg framtidens talenter og bedrifter til regionen.

Oljenedturen har nemlig ført til en mentalitetsendring i regionens framtidsskussjon. Det er nå en bred erkjennelse av at vi må tenke nytt og strategisk, og at vi ikke lenger får den drahjelpen vi har hatt av oljebransjen. Det er også en kjensgjerning at regionens målrettede fokus på industriell vekst har gjort at vi har

forsømt oss på infrastruktur, vi har langt færre statlige arbeidsplasser enn i de andre storbyregionene og vi har vært oppsiktsvekkende underrepresentert i Norwegian Innovation Clusters. Dette er kjensgjerninger som har gitt oss mindre momentum i omstillingsarbeidet og som også gjør oss mindre attraktive som tilbyder av arbeidsplasser og utdanning.

De to viktigste stikkordene når det gjelder framtidige rammebetingelser for næringslivet er utdanningstilbud (Universitetet) og infrastruktur. En bedrift som skal etablere seg her vil ofte knytte seg mot universitetet og de er opptatt av flytilbud, ha nærhet til en kollektivakse, god adgang til veinettet etc. Andre momenter som regionen må vektlegge er urbane kvaliteter, utviklingen av Forus, nye næringer/næringsklynger og et sterkere gründermiljø. Ingen regioner skal kunne legge bedre til rette for nyetableringer enn vår.

Dette betinger at hele regionen drar i samme retning, og at det utvises regionalt lederskap, på tross av at kommunereformen strandet. Uten at kommunene er villige til å sette seg tydelige felles mål, avsette dedikerte ressurser med nødvendige fullmakter og følge opp aktivitetene i en avgrenset periode – både til å utvikle regionen, men også selge den – lykkes vi ikke. Skal vi skape arbeidsplasser må vi være attraktive. Med oss inn i dette arbeidet tar vi med oss en mange kjente fortrinn, blant annet en sterk og høyteknologisk industrihistorie og entreprenørskapskultur. Men det er også behov for mer kunnskap om hva vi er bedre på enn andre. Hva trenger Verden som vi kan lage?

Mål

Stavangerregionen skal være best i Skandinavia på å tiltrekke seg nyetableringer og talenter og ha en profil som uttrykker energi, bærekraft og teknologi.

Strategiske grep:

1. Etablere et vertskapscenter med dedikerte ressurser som jobber aktivt og oppsøkende for at regionen tiltrekker seg nasjonale og internasjonale selskaper.
2. Bygge "nye Stavangerregionen" med en gjenkjennelig profil som viser et framtidsrettet nasjonalt og internasjonalt kraftsenter.
3. Skape en region som er foretrukket å drive næringsvirksomhet i

4. Urbane kvaliteter og bærekraftige bysentra
5. Gründervirksomhet og nyetableringer

1. Etablere et vertskapscenter med dedikerte ressurser som jobber aktivt og oppsøkende for at regionen tiltrekker seg nasjonale og internasjonale selskaper.

Strategien gjennomføres ved å:

- Skal ha klare og konkrete mål om å hente et gitt antall selskaper årlig til regionen.
- Skal være en kunnskapshub med full oversikt over regionens næringsliv, klynger og kunne presentere en "teltekant" av mulighetene i regionen, tomteareal etc.
- Skal være første stopp for gründere, talenter etc som trenger hjelp til å komme videre til rett instans, rett kommune, gründermiljø, investorer eller klynge.
- Skal være et mottaks- og vertskapscenter for internasjonal arbeidskraft.
- Det skal søkes en delfinansiering mellom det offentlige og næringslivet
- Til enhver tid ha oversikt over alle ledige jobber i regionen og jobbe aktivt for å hente arbeidskraft der den er tilgjengelig.

2. Bygge "nye Stavangerregionen" med en gjenkjennelig profil som viser et framtidsrettet nasjonalt og internasjonalt kraftsenter.

Strategien gjennomføres ved å:

- Ansvar for profilbyggingen legges inn under det nye vertskapscenteret.
- Profilen skal markedsføre hele regionen, og skal konsekvent brukes av alle kommuner og andre aktuelle aktører.
- Profilen må balansere dagens industri med framtidens nye næringer, bærekraft, fornybar energi etc.
- Spesielt må "den kunnskapsbaserte regionen" markedsføres og Universitetet må i front.

3. Skape en region som er foretrukket å drive næringsvirksomhet i

Strategien gjennomføres ved å:

- Legge til rette for optimal og friksjonsfri infrastruktur når det gjelder flyruter, kollektivsystemer, veier og havn og redusere bompengebelastningen for næringslivet.
- Sikre rask tilgang på næringsarealer og lokaler, og

sørge for at det til enhver tid er oversikt over den ledige kapasiteten.

- Definere og jobbe fram Fornybarfondet og andre strategiske grep for å nå bærekraftsmålene, i tett samhandling med den etablerte olje- og gass-næringen.

4. Urbane kvaliteter og bærekraftige bysentra

Strategien gjennomføres ved å:

- Stavanger og Sandnes sentrum som de urbane, bærekraftige vertskapsentrumene for hele regionen må styrkes gjennom å:
- Prioritere mulighetene for nye, større, bærekraftige utbygginger.

- Strategisk tilrettelegging av nye næringsetableringer i sentrumene.
- Satse på høy og grønn kvalitet i arkitektur og design.

5. Gründervirksomhet og nyetableringer

Strategien gjennomføres ved å:

- Tilrettelegge for gründervirksomhet og nyetableringer og sikre tilgang på kapital, spesielt med fokus på den tidlige fasen i gründerbedriftene.
- Etablere et økosystem som involverer gründere, investorer, virkemiddelapparatet og Universitetet med tydelige suksessmål.

3.5. INTERNASJONALISERING

EN INTERNASJONAL REGION

Ståsted

Globalisering preger samfunnet og regioner og næringsliv blir stadig knyttet nærmere hverandre. Bedriftenes vekstpotensial er i stadig større grad avhengig av et internasjonalt marked og en internasjonal orientering. Dette gjelder ikke bare for de maritime og petroleumsrelaterte næringene som har vært viktige drivkrefter for internasjonaliseringen i vår region, men også for de nye næringene som er i fremvekst. Samtidig er det slik at digitalisering muliggjør nye løsninger der geografisk lokalisering i mange tilfeller har langt mindre betydning enn før for næringslivet.

Stavangerregionen har kompetanse og teknologi i verdensklasse utviklet gjennom olje og gassnæringen. Bruk av denne i omstilling til nye næringer, markeder og kunder er av avgjørende betydning for videre verdiskaping i regionen.

Samtidig som det er sentralt for næringslivet å være tilstede i eksisterende internasjonale markeder, er det et økende behov for å identifisere nye framvoksende markeder, allianser og muligheter. Fokus må dreies fra hovedsakelig produktorientering til mer

markedsorientering, fra ordremottak til aktivt salg. For å lykkes i de internasjonale markedene er det avgjørende med langsiktige internasjonale kontakter og kunnskap

om forretningskikker og kulturforståelse i ulike deler av verden.

EU er en viktig premissleverandør for næringslivet, offentlig sektor og forskningsinstitusjoner i kraft av å være et viktig eksportmarked, tilby finansieringsmekanismer for både bedrifter og institusjonelt samarbeid, og gjennom vedtatte regelverk. Stavangerregionen må videreutvikle sitt samarbeid i triple helix og få til et godt samspill mellom kunnskapssektoren, næringslivs-sektoren og myndigheter på alle nivå, der næringsutvikling knyttet til nye smarte løsninger for å løse viktige samfunnsutfordringer innenfor byutvikling, klima og demografi blir prioritert.

Strategisk og langsiktig deltakelse på internasjonale møteplasser er avgjørende for å identifisere behov, skape identitet og bygge partnerskap. Det må således opprettholdes et sterkt internasjonalt engasjement

gjennom å bygge allianser med miljø, regioner og land som er ledende innenfor sitt felt, der samarbeid kan bidra til å gi vår region økt kunnskap og attraktivitet i et lengre perspektiv. Det er avgjørende for regionen at vi bygger videre på viktige internasjonale nettverk som vi deltar i. Gjennom samarbeid i slike internasjonale nettverk kan vi tiltrekke oss talenter, sikre konkurransefortrinn og økt innovasjonsevne på sikt.

For å bli oppfattet som en internasjonal region er vi avhengige av at globale aktører i et stadig mer mobilt arbeidsmarked, oppfatter oss som attraktive og ønsker å komme hit. Flyrutenettverket til regionen må styrkes slik at det er lett å komme hit fra europeiske og internasjonale knutepunkt. Universitet må utvikles som en internasjonal campus. Videre må vi klare å bygge kvalitet, kunnskap og kompetanse og knytte dette til våre naturgitte fortrinn, som for eksempel naturlandskapet vårt som er velkjent som spektakulært og svært unikt.

Skal vi være en internasjonal region, må vi også ha mangfoldighet på arbeidsplassene. Det er avgjørende at interkulturell samhandling blir en naturlig del av både nærings- og samfunnsnivå.

Mål

Sikre et globalt konkurransedyktig næringsliv i Stavangerregionen

Strategiske grep:

1. Fremme næringslivets konkurransekraft gjennom internasjonalisering
2. Etablere og videreutvikle internasjonale strategiske allianser.
3. Styrke regionens attraktivitet gjennom mangfold og internasjonalt samarbeid

1. Fremme næringslivets konkurransekraft gjennom internasjonalisering

Strategien gjennomføres ved å:

- Kartlegge næringer i regionen med størst vekstpotensial internasjonalt og utvikle eksportstrategier
- Utvikle strategier for økt internasjonalisering knyttet til de ulike satsningsområdene i strategisk næringsplan
- Fremme økt kompetanse på målrettet internasjonalt salg

og markedsføring

- Bruke offentlige aktører som døråpner for regionalt næringsliv gjennom delegasjonsreiser for å fremme forretningsmuligheter i etablerte og prioriterte nye markeder
- Tydeliggjøre betydningen av internasjonal erfaring og kompetanse og bruke denne aktivt i næringslivet
- Etablere møteplasser for å formidle kunnskap om viktige internasjonale utviklingstrekk, finansiering- og forskningssamarbeidsmekanismer, blant annet gjennom aktiv bruk av regionens Europakontor.
- Tiltak for økt tilstedeværelse fra regionen på europeiske satsningsområder inklusiv innovasjons- og forskningsplattformer

2. Etablere og videreutvikle internasjonale strategiske allianser

Strategien gjennomføres ved å:

- Kartlegge internasjonale nettverk der regionen deltar og utvikle strategier for å styrke og utvikle eksisterende strategiske allianser, gjelder nettverk innenfor energi, helse, mat, kultur, friby, smartby med flere.
- Identifisere nye strategiske allianser og fagnettverk
- Være tilstede på utvalgte internasjonale arenaer og delta aktivt i utvalgte nettverk i et langsiktig perspektiv
- Aktiv deltakelse på møteplasser som kobler næringsliv, FoU og internasjonale finansieringsmekanismer
- Aktiv bruk av lokale representanter på internasjonale møtesteder, samarbeidsregioner og Stavangerregionens Europakontor.
- Øke deltakelse i relevante EU-prosjekter og utveksle EU-programerfaring regionalt.

3. Styrke regionens attraktivitet gjennom mangfold og internasjonalt samarbeid

Strategien gjennomføres ved å:

- Øke kompetansen og etablere tiltak som vil gjøre det attraktivt for internasjonal industri å komme til regionen.
- Styrke regionens internasjonale flyrutenettverk til sentrale internasjonale knutepunkt
- Etablere, utvikle og legge til rette for aktiv bruk av verktøy for markedsføring av næringsmuligheter i regionen (INVEST IN THE STAVANGER REGION <http://>

investinstavanger.no/

- Etablere tiltak som styrker forståelsen til næringslivet om betydningen av internasjonalt mangfold for innovasjon og verdiskapningsevne
- Identifisere og styrke tiltak for å bygge regionen som åpen og inkluderende for arbeidstakere, studenter, forskere og andre (Bygge omdømme som «Open Port»)
- Sikre at regionalt profileringsmateriale synliggjør vårt internasjonale og kulturelle mangfold
- Styrke regionens attraktivitet gjennom satsning på opplevelser som kopler natur- og kulturturisme knyttet til regionens særegenheter
- Synliggjøre og videreutvikle universitetet som internasjonalt campusområdet
- Legge til rette for internasjonale talentprogrammer for næringslivet

- Styrke integreringstiltak for å få internasjonale arbeidstakere til å bli i regionen.
- Styrke Stavanger som friby for forfattere, musikere og kunstnere og profilere regionen som «Open Port» med vekt på yringsfrihet. Med utgangspunkt i ICORNs arbeid og internasjonale posisjon, er målet å bli en betydelig aktør på europeisk nivå på dette området. (ICORN – International Cities Of Refuge Network, <http://www.icorn.org/>)
- Aktivt delta i ledelse og utvikling av ECoC Network i arbeidet med å skape en dypere europeisk kulturforståelse, samarbeid og utveksling. Ny organisatorisk struktur og utvidet ansvarsområde behandles av EU-programmet Creative Europe i mars 2017

3.6. OFFENTLIGE TJENESTER

En innovativ og framtidsrettet offentlig sektor

Ståsted

Næringslivet i regionen trenger offentlige tjenester av høy kvalitet. En effektiv og kompetent offentlig sektor med tilstrekkelig kapasitet, er en forutsetning for å gjøre regionen attraktiv både for næringsliv og innbyggere. Dette dreier seg blant annet om saksbehandlingstid på plan- og byggesaker, tids- og kostnadseffektive planprosesser, samt samordnete normer og dokumentasjonskrav på tvers av regionens kommuner.

Offentlig sektor spiller også en nøkkelrolle for regionenes attraktivitet gjennom å tilby-, samt tilrettelegge for, et godt tilbud til befolkningen når det gjelder barnehage, skole, helsetjenester og kultur- og fritidstilbud.

Kommunene i regionen bør fremme innovative og framtidsrettede løsninger, blant annet gjennom innovative innkjøp. Ved å være testarena for nye innovative løsninger kan offentlig sektor bidra til næringsutvikling og nye arbeidsplasser. Samarbeid mellom kommunene er en forutsetning for å kunne videreutvikle gode, innovative løsninger i regionen.

Det er også en offentlig oppgave å bidra til å sikre at regionen samlet sett har et attraktivt og variert tilbud av

næringsarealer. Dette er viktig for at regionen skal være et foretrukket lokalisingssted både for eksisterende næringsliv og bedrifter som vurderer å flytte til regionen. Regionen har tilstrekkelig tilgang på kategori 1 arealer (kontorbasert virksomhet), forutsatt transformasjon og relokalisering av kategori 2 og 3 virksomheter (allsidig- og arealkrevende virksomhet). Det er knapphet på attraktive og godt tilrettede arealer innenfor kategori 2 og 3. Det er viktig å sørge for gjennomføringskraft i transformasjonsprosesser i prioriterte områder.

Mål

Stavangerregionen skal kjennetegnes ved effektive offentlige tjenester av høy kvalitet som gjør regionen attraktiv for næringsliv og innbyggere. Offentlig sektor skal aktivt fremme utvikling og bruk av innovative og framtidsrettede løsninger.

Strategiske grep:

1. Sørge for en effektiv og samordnet offentlig sektor på tvers av regionens kommuner med riktig kompetanse og tilstrekkelig kapasitet
2. Fremme utvikling og bruk av innovative og framtidsrettede løsninger på tvers av regionens

kommuner

3. Sikre at regionen samlet sett har et attraktivt og variert tilbud av næringsarealer som gjør regionen til et foretrukket lokalisingssted
4. Sikre gjennomføringskraft i transformasjonsprosesser i prioriterte områder

1. Sørge for en effektivt og samordnet offentlig sektor på tvers av regionens kommuner med riktig kompetanse og tilstrekkelig kapasitet

Strategien gjennomføres ved å:

- Sørge for offentlige plan- og byggesakstjenester av god kvalitet og med akseptable saksbehandlingstider.
- Videreføre Smartkommuneprosjektet, med vekt på å samordne praktisering av regler, samt forenkle rutiner og selvbetjeningsløsninger innenfor plan- og byggesakfeltet.
- Identifisere og realisere muligheter for kommunalt samarbeid innenfor relevante fagområder
- Legge til rette for tids- og kostnadseffektive planprosesser der eventuelle betingelser fra innsigelsesmyndigheter kommuniseres på et tidligst mulig tidspunkt i prosessen.
- Involvere kompetanse fra utbyggere og rådgivere ved utarbeidelse av normer for kommunalteknisk infrastruktur
- Sørge for at overordnede planer har et riktig detaljeringsnivå for å sikre robusthet for nye innovative løsninger og for å unngå at planene uthules gjennom disposisjonssøknader
- Sørge for at øvrige offentlige tjenester bidrar til å gjøre regionen til et attraktivt lokalisingssted for bedrifter og deres ansatte: Skole- og barnehagetilbud, helsetilbud, kultur- og fritidstilbud mv.
- Utvikle mer helhetlige utdanningsløsninger tilpasset et arbeidsliv i kontinuerlig omstilling. Det er en forutsetning at hele utdanningsløpet fra grunnskole til videregående ses i sammenheng og bidrar til å redusere frafall.

2. Fremme utvikling og bruk av innovative og framtidrettede løsninger på tvers av regionens kommuner

Strategien gjennomføres ved å:

- Involvere regionens innbyggere fra ulike nasjonaliteter, kulturbakgrunn og med ulik kompetanse til å utvikle

innovative teknologiske løsninger

- Dele og videreutvikle innovative og smarte løsninger innenfor eksempelvis digitalisering, IKT drift, arbeidslivstiltak, klima, helse- og velferdsteknologi.
- Sørge for at offentlig sektor, blant annet gjennom innovative anskaffelser, har åpne data som deles i standardiserte løsninger.
- Tilrettelegge for at etablert teknisk infrastruktur blir tilgjengelig for større utnyttelse
- Sørge for at offentlig sektor er en testarena og en operativ næringsutvikler gjennom utvikling av tjenester sammen med næringsliv og akademien.

3. Sikre at regionen samlet sett har et attraktivt og variert tilbud av næringsarealer som gjør regionen til et foretrukket lokalisingssted

Strategien gjennomføres ved å:

- Øke de regionale næringsarealenes attraktivitet for kunnskaps- og teknologi- intensive næringer
- Sørge økonomisk bærekraftige utbyggingsmodeller for transformasjon og utvikling av nye områder
- Sikre eksisterende og nødvendige nye arealer i et langsiktig perspektiv som er robust for konjunktursvingninger og tar høyde for det ukjente
- Ta vare på og sikre at regionen har varierte næringsarealer som møter etterspørsel fra alle ledd i verdikjedene
- Utvikle næringsarealer som fremmer bærekraftig regionutvikling og redusert transportbehovet gjennom rett lokalisering og høy miljøstandard
- Sikre tilgang på attraktive arealer for allsidig- og arealkrevende virksomhet (kategori 2 og 3)

4. Sikre gjennomføringskraft i transformasjonsprosesser i prioriterte områder

Strategien gjennomføres ved å:

- Prioritere offentlig planleggingsinnsats og samarbeid med private aktører om utvikling i kommunesentrene og andre prioriterte regionale næringsområder.
- Vurdere offentlig og privat samarbeid om planlegging, byggemodning og infrastrukturutvikling.
- Sikre finansiering og gjennomføring av kollektivtilbud og øvrig offentlig og privat service. Dette krever bl.a. god koordinering mellom kommunene samt mellom kommunene, fylkeskommunen og staten.

3.7. NYE NÆRINGER - DIVERSIFISERING

Stavangerregionen har etter mange år med høy aktivitet og verdiskapning utviklet en for ensidig næringsstruktur med energi klyngen som dominerende motor. Det er i dag ikke noe annet næringsområde som kan kompensere for arbeidsplassreduksjonen innenfor olje og gass sektoren, og Stavangerregionens sårbarhet må reduseres ved å stimulere til et økt diversifisert næringsliv.

Stavangerregionens ønske om økt næringslivs-diversifisering må følge to retninger der man på kort sikt påvirker bedrifter til å kombinere eksisterende teknologi og ta produktene inn i nye sammenhenger. Gründerbedrifter møter utfordring i vekstfasen og skaper relativt få arbeidsplasser. Slik at på lengre sikt, må offentlige aktører bruke virkemidler som stimulerer til oppskalering av nye virksomheter. Kostnadsstrukturen i Norge gir utslag på konkurransekraft. Dette påvirker regionens næringsliv som må være basert på utvikling av kompetansearbeidsplasser med et internasjonalt grensesnitt innen innovasjon og forskning i tillegg til fokus på internasjonal markedsadgang.

Regionens tilgang på risikovillig kapital innenfor nye næringsområder er svak der investeringer av betydning fremdeles er relatert til Petroleums sektor eller innenfor eiendom. Bedrifter med produkter og tjenester som har et internasjonalt markedspotensial må sikres tilgang til finansiering slik at de kan gjennomføre industrialisering av produktene og oppskalering av selskapet.

De globale utviklingstrekk relatet til demografi, urbanisering, klimautfordringer, energi- og mat behov i tillegg til digitalisering har medført en forståelse av at utfordringene ikke kan løses uten samarbeid. Dette gjør at internasjonale størrelser leder an i utviklingen av blant annet smarte byer og samfunn. Globale trender påvirker således regionens konkurransekraft, strukturer og hele verdikjeder som får stor innvirkning på regionens næringsmuligheter.

Næringsutvikling og diversifisering vil også fremover ta utgangspunkt i naturgitte- og skapte konkurransefortrinn. De naturgitte fortrinn er gitt av regionens geografiske plassering med gjennomsnittstemperatur, jordbruk, vind, havrommet og tilgang til vannkraft. Naturgitte i

kombinasjon med regionens skapte fortrinn representert ved fysiske infrastruktur i tillegg til kompetanse innenfor olje og gass, energi, telekommunikasjon og investering må sees i sammenheng med våre stabile politiske institusjoner. Regionen har på denne bakgrunn i helhet store muligheter for diversifisering av næringsstrukturen.

Smartby og smarte samfunn

Regionens satsning på smartby, der flere Kommuner i regionen gjør konkrete tiltak vil skape nye muligheter. Et godt eksempel på dette er Stavanger som en av de første ni europeiske fyrårns byer på smart city med Triangulum-prosjektet, noe som har satt Stavanger på kartet internasjonalt som en viktig arena for smart by. Det globale markedet for teknologi og løsninger relatert til smarte byer og samfunn gir store muligheter i regionen.

For at nye næringer skal utvikles og bli internasjonale eksportnæringer der det skapes bærekraftige arbeidsplasser, kreves det målrettede tiltak på flere områder over tid. Initiativ med utprøving av autonome kjøretøy pågår og operasjonell drift med elektriske busser er implementert. Regionens maritime kompetanse er verdifull i de pågående prosjekter med autonome skip som representerer områder som vil gi teknologiske gjennombrudd og næringsutvikling fremover. Slike initiativ øker regionens attraktivitet og vil tiltrekke seg nye bedrifter, ikke bare fra Norge og Norden men også internasjonalt.

En smartby satsning gir også nye muligheter for næringsutvikling innenfor helse- og velferdsområdet der teknologi innenfor områder som signal og sensor, audio-visuel kommunikasjon og overvåkning vil være sentralt. Den demografiske utviklingen på lokalt og globalt nivå vil medføre en nødvendig teknologiutvikling der samfunnet har flere insentiver for å la eldre innbyggere i større utstrekning bo hjemme. Kompetanse-nettverket «Pumps & Pipes» er et godt instrument til bruk i kompetanseoverføring mellom helse- og energisektoren som kan nyttiggjøres til teknologiutvikling og nye næringsområder. Regionens utfordring vil ligge i å skape industrinettverk der aktører som SUS, UIS og Laerdal Medical utnytter sine komparative fortrinn og hvor drivkraften i produktutvikling skjer med utgangspunkt

i samfunnets behov. Simulator teknologi er gjennom mange år benyttet innenfor luftfart for å sikre realistisk og god trening av personell. En teknologi utvikling i denne retning med fokus på kontroll senter, redning og operasjon/akuttmedisin vil også være sammenfallende med en smartby satsingen. Skal regionen lykkes med å skape arbeidsplasser og et diversifisert næringsliv, må løsningene kunne implementeres i stor skala gjennom standardisering og samarbeid på tvers av kommunene og regioner. Mengden av innsamlet og tilgjengelig data vil øke i fremtiden. Behovet for data analyse vil på denne bakgrunn forsterkes og en trygg datainnsamling med tilhørende behandling og tolkning vil være avgjørende for å ta beslutninger med god kvalitet. Det mangler således ikke på prosjekter og teknologi, men evne og vilje til implementering i daglig drift.

Robotisering og automasjon

Digitaliseringstrenden medfører en sterk og rask global teknologisk utvikling som endrer eksisterende verdikjeder og forretningsmodeller. Digitaliseringen vil skape nye tjenestekonsepser der vi beveger oss fra rene produkter over til systemløsninger. Skillet mellom produkter og tjenester blir mindre relevant. Digital kompetanse påvirker alle næringer og er således en grunnleggende forutsetning for å lykkes i fremtiden. Utdanningsinstitusjoner må gjennom nasjonale og internasjonale nettverk, tilrettelegge for økt digital kompetanse der samhandlingen mellom offentlig sektor og næringslivet sikrer en behovsrettet utvikling. Digital infrastruktur er godt utbygd internt i regionen, men mangler en helhets orientering hvor infrastrukturen bygges ut med fokus på regionens attraheringsevne på relevante selskaper og industri.

Stavangerregionen er i hovedsak en råvareprodusent hvor videreforedling foregår andre steder. Regionens konkurransefortrinn gir muligheter, og vil i stor grad også i fremtiden sees i relasjon til naturressurser som vinden, havet og jordbruket. Økt automatisering og digitalisering skaper verdi men ikke nødvendigvis mange arbeidsplasser. Automatisering og robotisering kan imidlertid føre til at færre bedrifter ønsker å sette ut produksjon til andre land. Stavanger region må derfor ivareta næringsutvikling ved å ta en industriell og teknologisk posisjon der vi er teknologidrevet og går inn i større deler av de ulike verdikjeder. Selskaper som arbeider med simulering og autonome systemer som drone, autonome skip og

robot teknologi er eksempler med sterk tilknytning til fjernstyring, automatiserte systemer og visualisering, og hvor det skapes nye anvendelsesområder for teknologien.

Bioteknologi

Bioteknologi relatert til områder som helse og matproduksjon gir regionale muligheter. Industrinettverk med fokus på næringsutvikling innenfor farmasi, Life Science & nutraceutical industri kan bygges videre på ved å styrke det miljø og de aktører som er lokalisert i regionen. Ledende internasjonale kompetansebedrifter innenfor bioteknologi som for eksempel Cargile og Nutreco er representert i området i dag. Disse aktørene supplert med miljøene i Måltidets Hus, UIS, SUS og IRIS, representerer samlet sett en meget god plattform for næringsutvikling. Inkluderer vi i tillegg vår kompetanse innen havbruk med kobling mot bioteknologi, så vil industrinettverket stimulere til utvikling av nye teknologiske arbeidsplasser i fremtiden.

Regionen har på denne bakgrunn gode forutsetninger til å utvikle nye høyteknologiske industriarbeidsplasser innenfor bioteknologi. 5 Stakeholder samarbeidet må styrkes hvor industri, gründere, akademia, kapitalmiljøer og offentlig sektor i felleskap stimulerer utviklingen ved å bygge opp forskning og utviklings arenaer, hvor aktører får tilgang til nødvendig høyteknologisk utstyr og kompetanse. Slike industrinettverk og fasiliteter medfører en næringsutvikling der industrialiseringen kan foregå lokalt og gi grunnlag for nyetablering som forsterker og bygger opp en bioteknologisk klynge i Stavangerregionen. Forskningsinstitusjoner, universitetet og høyskoler er en del av «grunnmuren» for fremtiden nye industriarbeidsplasser innenfor bioteknologi i regionen. Lokale aktører og institusjoner som eksempelvis Risavika Bioteknologi, UIS, NIBO-Særheim, IRIS-Biomiljø og NMBU vil, dersom dette kunnskapsområdet prioriteres fremover påvirke og forsterke utviklingen positivt.

Energi og miljøteknologi

Regionen har en sterk posisjon innenfor fornybar der vannkraft, hav og vind representerer 100% fornybar produksjon. Den teknologiske utviklingen muliggjør nye løsninger som vil åpne opp til et stort globalt marked. Gjennom fokus på rammebetingelser og tilrettelegging vil offentlig sektor bidra til å skape arbeidsplasser i en miljøteknologi kontekst.

Stavangerregionen har et overskudd av fornybar kraft som kan utnyttes til å attrahere kraftkrevende industri. En av de mest tidsriktige områdene for bruk av denne energi vil være å sikre rammebetingelser for etablering av datasentre for internasjonale aktører. Regionen har også de fleste andre forutsetninger for å møte selskapenes forventninger, slik som universitet/forskning, nærhet til internasjonal flyplass, internasjonalt miljø, kompakt region og tilgang til gode bo forhold for å nevne noe.

Sentrale land i Europa arbeider med utfasing av atom- og kullkraft. Ved å sikre tilstrekkelig overføringskapasitet til Europa kan regionen opparbeide et utgangspunkt som «grønt batteri» hvor man lagrer og forsyner elektrisk kraft etter behov. Regionen er også en av Norges største vindpark klynger. Dette komplettert med vår ledende offshorekompetanse som samlet sett gir et stort potensial til å bli en global aktør innenfor hav-vindteknologi.

Industrinettverk og Kompetanseutvikling innenfor miljøteknologi, i kombinasjon med datastyrt helautomatisering vil være sterkt medvirkende til at arbeidskraftkrevende industriell produksjon kan ivretas og utvikles til å fungere bra i regionen. Det er tatt initiativer til næringsklynger innen fornybartematikken som favner en rekke bedrifter som både arbeider konkret med fornybar energi og som har ønske om å omstille seg mot denne sektoren. Maritim næring ligger langt fremme i utvikling og bruk av miljøteknologi der for eksempel LNG, helelektrisk ved bruk av batteri eller hybridløsninger for fremdrift vil dominere i fremtiden. Ved å benytte teknologien i vårt hjemmemarked vil også et internasjonalt marked bli åpnet opp og generere nye lokale arbeidsplasser for de aktuelle teknologiselskapene.

Stavanger lufthavn, Sola og Ullandhaugområdet med UiS, nytt SUS, Ipark og IRIS kan utvikles til et fremtidig fornybar-laboratorium og gi bedrifter og industrinettverk tilgang til, «living labs». Ved å utnytte løsninger på områder som vind, solenergi og biogass hvor det stimuleres til en teknologiutvikling med overføring til andre områder der regionen kan opprettholde sitt konkurransefortrinn eller skape nye.

En slik utvikling krever finansiering og markedstilgang der det skapes etterspørsel i grensesnittet mellom leverandør

og kunde, og som gir et grunnlag for utvikling av teknologi for internasjonal eksport. Offentlige aktører kan påvirke dette positivt ved å tilrettelegge for et nødvendig hjemmemarked der de tilpasser egne innkjøpsrutiner.

Strategiske grep

Stavangerregionen har gjennom strategisk næringsplan målsetning om å

1. Videreutvikle og skape høyproduktive arbeidsplasser
2. Utvikle en bærekraftig og diversifisert næringsstruktur

I tidligere revisjoner av strategisk næringsplan ble det pekt på viktige grep som **kunnskapsutvikling, nettverksarbeid og internasjonal orientering** for å møte og motvirke en ensidig næringsstruktur. Dette er forhold som også er gyldige i dag og støttes av internasjonal forskning. Det er synliggjort at miljøer som aktivt søker og arbeider innenfor disse områdene er mer innovative, skaper nye arbeidsplasser og har større verdiskapning enn andre. På denne bakgrunn vil diversifisering og utvikling av nye næringer som også er koblet mot globale trender være avhengig av noen sentrale strategiske grep.

- 5 Stakeholder samarbeidet må forsterkes der Stavangerregionen iverksetter tiltak som utvikler innovasjonsevne og FOU arbeidsplasser. Dette kan gjøres ved å tilrettelegge for nye og styrke eksisterende arenaer med fokus på innovasjon og nettverksbygging. Regionen vil ved å etablere høyteknologisentere og avanserte forskningslaboratorier med moderne fasiliteter som demoarenaer, tiltrekke de mest kompetente lærerkreftene og de beste studentene. Slike initiativ vil også bidra positivt til samarbeid med de beste nasjonale og internasjonale universiteter i tillegg til å attrahere internasjonalt næringsliv, som sammen, vil skape grunnlag for nye industrinettverk og klyngeutvikling.
- Stavangerregionens attraktivitet må styrkes gjennom offentlige tjenester med tilpassede og målrettede rammebetingelser, slik at globale samarbeidskonstellasjoner utvikles og som stimulerer til nasjonal og internasjonal selskapsetablering i regionen. Likeledes må gründermiljøene ivretas ved å tilpasse rammebetingelser som fasiliteter og infrastruktur som stimulere til utvikling og oppskalering av nye næringsområder på lengre sikt.

- Kapital er en svært kritisk faktor for å lykkes innenfor nyskaping og næringsutvikling. Stavangerregionen må derfor styrke tilgang på langsiktig risikokapital rettet mot ny teknologi og nye satsningsområder. Det må etableres finansieringsmiljøer (pre såkorn- og såkornfond) med statlig eller regional risikoavlastning snarest. Disse fond må prioritere å gi regionale bedrifter tilgang til nødvendig kapital for å gjennomføre industrialisering av produkter og oppskalering av selskaper. Bedrifter som har behovsdrevne produkter og et internasjonalt markedspotensial må prioriteres.
- Stavangerregionen må utvikle kompetanse på å oppnå økt andel offentlig virkemiddelfinansiering til prosjekter som har internasjonal synlighet. Slike initiativ vil øke regionens attraktivitet og bidrar til selskapsablering der kompetanse- og industrinettverk medfører klyngeutvikling som gir tilgang til nye internasjonale arenaer.
- Digital kompetanse er en grunnleggende forutsetning for å lykkes innenfor de fleste næringer i fremtiden. Akademia er premissleverandør og dette området må således få økt prioritet og innslag i hele utdanningsforløpet fra grunnskole til høyskole og universitet. Det anbefales opprettelse av utdanningsløp som ivaretar blant annet autonome systemer, data sikkerhet, koding og data analyse. Universitetet må fremover prioritere industriuavhengig utdanningsløp som driftes på tvers av disipliner innenfor eksisterende fakulteter. Et eksempel på dette vil være å kombinere verdifull kompetanse fra teknisk-naturvitenskaplig (petroleum, data og elektronikk) og samfunnsfaglig fakultet (innovasjon og entreprenørskap).
- Universiteter og høyskoler må opprette arenaer for samarbeid gjennom 5 Stakeholder modellen der de kan identifisere, utvikle og tilby utdanningsforløp som støtter Stavangerregionens retning og behov.
- Regionen må arbeide konkret med å attrahere store internasjonale data selskaper som for eksempel Facebook, Amazon og Google. Dette kan gjøres ved å prioritere bruk av overskudds energi til deres datasentre. Offentlige aktører må forberede en realisering av et tilgjengelig utbyggingsareal i størrelsesorden 100.000 m² i tillegg til å arbeide aktivt med å få etablert en god fiberinfrastruktur til UK og Europa.
- Offentlige regionale aktører må endre egne innkjøpsrutiner slik at det skapes et hjemmemarked. Økt etterspørsel og salg av teknologi i regionen og Norge, vil påvirke muligheten for internasjonal eksport positivt.

Strategisk næringsplan omfatter følgende kommuner:
Eigersund, Finnøy, Forsand, Gjesdal, Hå, Hjelmeland, Klepp, Kvitsøy,
Randaberg, Rennesøy, Sandnes, Sirdal, Sola, Stavanger, Strand og Time.
Rogaland Fylkeskommune står også bak planen.

GREATER STAVANGER

Besøksadresse: Prof.Olav Hanssensvei 7A, 4021 Stavanger
Postadresse: PB. 8034, 4068 Stavanger
post@greaterstavanger.com, www.greaterstavanger.com